



กรมป่าไม้

คู่มือประชาชน เพื่อการจัดการป่าชุมชน



กิจกรรม
การบริหารจัดการ
ป่าชุมชน



กิจกรรมการเผยแพร่
ประชาสัมพันธ์



กิจกรรมการดูแล
รักษาป่าชุมชน



กิจกรรมการบำรุง
ฟื้นฟูป่าชุมชน



กิจกรรมการศึกษา
และถ่ายทอด
องค์ความรู้



คำนำ

การส่งเสริมการจัดการป่าชุมชนในอดีตตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 เป็นต้นมา เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเรียนรู้คุณค่าของป่าไม้ในท้องถิ่น ช่วยกันดูแลรักษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างและฟื้นฟูป่าชุมชนในพื้นที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งกรมป่าไม้นอกจากจะส่งเสริมสนับสนุนความรู้ เทคนิค วิธีการด้านป่าชุมชนแล้วยังมีการสนับสนุนกล้าไม้ให้แก่ชุมชนในหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านเป้าหมายประจำปีของกรมป่าไม้ จำนวน 20,000 กล้าต่อหมู่บ้าน เพื่อให้ชุมชนเรียนรู้กระบวนการเพาะชำกล้าไม้และนำกล้าไม้ไปปลูกในป่าชุมชนต่อไป ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ.2548 กรมป่าไม้ได้พัฒนารูปแบบการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างแท้จริง โดยการให้ชุมชนจัดทำแผนการบริหารจัดการป่าชุมชนด้วยตนเอง โดยมีเจ้าหน้าที่ป่าชุมชนให้คำแนะนำ ซึ่งกรมป่าไม้จะจัดสรรงบประมาณในหมวดเงินอุดหนุนให้กับชุมชนโดยตรงเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานที่ได้วางไว้ภายใต้กิจกรรมการบริหารจัดการพื้นที่โดยการสนับสนุนจากภาครัฐ

เพื่อให้การส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน ตามกิจกรรมการบริหารจัดการพื้นที่โดยการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานด้านการควบคุม ดูแลรักษา และบำรุงป่า กรมป่าไม้จึงได้จัดทำคู่มือประชาชน เพื่อการจัดการป่าชุมชนฉบับนี้ขึ้น โดยได้รวบรวมกิจกรรมการบริหารจัดการป่าชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณหมวดเงินอุดหนุนที่กรมป่าไม้ได้จัดสรรให้หมู่บ้านเป้าหมายจากทั่วประเทศของประเทศไทย รวมทั้งข้อมูล เทคนิค ขั้นตอนวิธีการในการปฏิบัติในกิจกรรมที่สำคัญ เพื่อเป็นตัวอย่างและแนวทางสำหรับชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน รวมถึงเจ้าหน้าที่ป่าชุมชนไว้ใช้ประโยชน์ในการวางแผนการกำหนดกิจกรรมที่ดำเนินการให้สอดคล้องและตรงความต้องการของชุมชนในแต่ละท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการป่าชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้จัดทำขอขอบพระคุณ ท่านอธิบดีกรมป่าไม้ เป็นอย่างยิ่ง ที่ท่านได้มอบ
แนวทางการดำเนินงานด้านป่าชุมชน และให้การสนับสนุนการจัดทำหนังสือคู่มือ
ประชาชนฉบับนี้ขึ้น เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในงานการบริหารจัดการป่าชุมชน
โดยการสนับสนุนจากกรมป่าไม้ให้แก่ประชาชนทั่วไป ขอขอบพระคุณ นายจเรศักดิ์ นันตะวงษ์
รองอธิบดีกรมป่าไม้ ที่ท่านได้กรุณาเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ตลอดจนสนับสนุน
ในการรวบรวมและจัดทำจนเกิดรูปเล่มของหนังสือคู่มือเพื่อการจัดการป่าชุมชนในรูปแบบ
ฉบับของประชาชนเล่มนี้ขึ้น และสุดท้ายการรวบรวมและจัดทำคู่มือในครั้งนี้ ไม่อาจสำเร็จได้
หากขาดท่านผู้อำนวยการสำนักจัดการป่าชุมชน นางนันทนา บุญยานันต์ ที่เห็นความสำคัญ
ในการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ภาคประชาชนและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
ในการจัดการป่าชุมชนมากยิ่งขึ้น เพื่อป่าที่ยั่งยืน และประชาชนได้รับประโยชน์

สารบัญ

4

วิวัฒนาการงานด้านป่าชุมชน

นิยามความหมายน่ารู้

6

8

กระบวนการส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน

เงินอุดหนุนคืออะไร

10

12

แนวทางการบริหารจัดการป่าชุมชน

แบบเสนอโครงการและแบบรายงานผล

14

16

กิจกรรมการบริหารจัดการป่าชุมชน

วิวัฒนาการงานด้านป่าชุมชน

พ.ศ.2560-ปัจจุบัน

กรมป่าไม้ได้พัฒนาระบบการจัดตั้งป่าชุมชน ให้เข้ากับยุค Thailand 4.0 โดยพัฒนาระบบการจัดตั้งป่าชุมชนแบบออนไลน์อีกช่องทางหนึ่ง เพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการจัดตั้งป่าชุมชน และอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการเข้าถึงบริการของกรมป่าไม้ นอกจากนี้ กรมป่าไม้ยังได้เร่งขับเคลื่อนให้มี พ.ร.บ.ป่าชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานด้านป่าชุมชนมีกฎหมายรองรับที่ชัดเจน และสร้างความมั่นใจในเรื่องสิทธิของชุมชนที่จะได้รับจากการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน และประชาชนที่ร่วมกันดูแลรักษาป่าได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

พ.ศ.2540-2549

ในยุคนี้กรมป่าไม้มีการพัฒนางานด้านป่าชุมชนให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนมากขึ้น โดยการขึ้นทะเบียนป่าชุมชนเป็นครั้งแรก ในวันที่ 21 ธ.ค. 2542 จำนวน 3 แห่ง คือ ป่าชุมชนเขาราวเทียนทอง จ.ชัยนาท ป่าชุมชนปางนุ่น และป่าชุมชนเขาวังเยี่ยม จ.กำแพงเพชร นอกจากการจัดตั้งป่าชุมชนแล้ว กรมป่าไม้ยังมีกิจกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนโดยการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งเป็นการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนให้ชุมชนดำเนินการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชน นับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548 เป็นต้นมา

พ.ศ.2520-2529

- ยุคนี้กรมป่าไม้มีการพัฒนาพื้นที่ป่าในรูปแบบโครงการต่างๆ เช่น
- โครงการปลูกไม้ยืนต้นแบบประจําอาสา โดยปลูกในพื้นที่ที่สามารถปลูกและดูแลได้ เช่น โรงเรียน วัด ที่สาธารณะประจําหมู่บ้าน ค่ายลูกเสือ ฯลฯ
 - โครงการไม้พินและไม้ใช้สอยของชาวเขา
 - โครงการจัดหมู่บ้านป่าไม้
 - โครงการพัฒนาลุ่มน้ำ

พ.ศ.2550-2559

กรมป่าไม้ได้พัฒนาแนวทางการดำเนินโครงการป่าชุมชนมาโดยตลอด มีการจัดทำหนังสือคู่มือปฏิบัติงานตามแนวทางการจัดทำโครงการป่าชุมชนของกรมป่าไม้และคู่มือการปฏิบัติงานกิจกรรมการบริหารพื้นที่โดยการสนับสนุนจากภาครัฐ เผยแพร่ให้แก่เจ้าหน้าที่และประชาชนทั่วไป ทั้งยังขยายอายุโครงการป่าชุมชนจาก 5 ปี เป็น 10 ปี และเพื่อให้การดำเนินงานป่าชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว กรมป่าไม้ได้ปรับปรุงแบบฟอร์มการต่ออายุโครงการป่าชุมชนโดยมีการลดขั้นตอนให้รวดเร็วมากขึ้น

พ.ศ.2530-2539

ยุคนี้มีการจัดระบบการส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ การพัฒนาโครงการนำร่องทางวนศาสตร์ชุมชนในประเทศไทย ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างกรมป่าไม้ ม.เกษตรศาสตร์ ม.เชียงใหม่ และ ม.ขอนแก่น ดำเนินงานในพื้นที่โครงการพัฒนาที่สูงสามหมื่น จ.เชียงใหม่ โดยมีมูลนิธิฟอร์ดให้การสนับสนุน นอกจากนี้ยังมีการดำเนินโครงการหมู่บ้านป่าไม้ และโครงการช่วยเหลือราษฎรให้มีสิทธิทำกิน (ส.ท.ก.) จ.ขอนแก่น จ.ชัยภูมิ จ.นครราชสีมา และ จ.กาฬสินธุ์ อย่างต่อเนื่อง

พ.ศ.2484-2519

ในยุคนี้รัฐบาลได้กำหนดให้วันที่ 24 มิถุนายนของทุกปี เป็น"วันต้นไม้ประจำปีของชาติ" โดยกรมป่าไม้ได้มีการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในสถานที่ราชการ วัด โรงเรียน และส่งเสริมให้ประชาชนได้รับกล้าไม้ เพื่อนำไปปลูกในที่ต่างๆ มีการจัดหมู่บ้านป่าไม้ เพื่อรวบรวมราษฎรที่กระจัดกระจายในเขตต้นน้ำมาอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำเกษตรในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่มีสภาพเสื่อมโทรม

นิยามความหมายคำรู้

1

ป่าหรือที่ดินอื่นใด ซึ่งกรมป่าไม้ได้อนุมัติให้เป็นโครงการป่าชุมชนตามแนวทางของกรมป่าไม้ ภายใต้กฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ในการควบคุมดูแล รักษา หรือบำรุงป่า เพื่อให้ป่าเกิดความยั่งยืน ชุมชนได้รับประโยชน์

ป่าชุมชน

เงินอุดหนุน

รายจ่ายที่กำหนดให้จ่ายตามวัตถุประสงค์ของรายการค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน กิจกรรมส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน ประเภทเงินอุดหนุนทั่วไป ซึ่งกรมป่าไม้ได้รับการจัดสรรเพื่อใช้จ่ายตามระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วย การควบคุมการใช้จ่ายเงินงบประมาณ งบเงินอุดหนุน กิจกรรมส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน พ.ศ.2552

2

3

หน่วยงานที่กรมป่าไม้สั่งการให้เป็นหน่วยปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงานประจำปี กิจกรรมส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน

หน่วยงานรับผิดชอบ

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโครงการป่าชุมชน

เจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมป่าชุมชนตามคำสั่งกรมป่าไม้ให้ดำเนินการควบคุม ดูแล รักษา และบำรุงป่า ร่วมกับผู้นำชุมชน ราษฎรหรือกลุ่มราษฎรในชุมชน ตามโครงการป่าชุมชนที่ได้รับอนุมัติจากกรมป่าไม้

4

5

ผู้รับเงินอุดหนุน

ชุมชนในหมู่บ้านเป้าหมายซึ่งได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งป่าชุมชนแล้ว

6

คณะบุคคลที่เป็นสมาชิกป่าชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกในที่ประชุมราษฎรให้ทำหน้าที่ในการดำเนินงานป่าชุมชนรวมทั้งการติดต่อประสานงานชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการป่าชุมชน

ประธานคณะกรรมการป่าชุมชน

ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมราษฎรหรือจากสมาชิกกลุ่มป่าชุมชน หรือจากคณะกรรมการป่าชุมชน อย่างใดอย่างหนึ่งแล้วแต่กรณี ให้เป็นประธานคณะกรรมการป่าชุมชน

7

8

หมู่บ้านซึ่งได้รับคัดเลือกให้เป็นเป้าหมายการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการจัดการป่าชุมชนตามแผนงานและงบประมาณประจำปีงบประมาณนั้นๆ

หมู่บ้านเป้าหมาย

แบบ อน.1

แบบแสดงรายละเอียดแผนปฏิบัติงานและงบประมาณเพื่อประกอบการพิจารณาอนุมัติเบิกจ่ายเงิน งบเงินอุดหนุน กิจกรรมส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน ซึ่งกำหนดตามแผนปฏิบัติงานประจำปีของแต่ละปี

9

10

แบบรายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินอุดหนุน กิจกรรมส่งเสริมการจัดการป่าชุมชนโครงการบริหารจัดการพื้นที่โดยการสนับสนุนจากภาครัฐ ตามแผนปฏิบัติงานประจำปีของแต่ละปี

แบบ อน.2

6

7

กระบวนการส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน

การส่งเสริม ประชาสัมพันธ์



ชุมชนได้รับข่าวสาร
ประชาสัมพันธ์
งานด้านป่าชุมชน
จากเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้

การจัดทำ โครงการป่าชุมชน



ราษฎรในชุมชนและ
เจ้าหน้าที่ป่าไม้ร่วมกัน
จัดทำโครงการป่าชุมชน
ตามแนวทางของกรมป่าไม้
ส่งแบบ ปพข.1-3
ให้กรมป่าไม้เพื่อ
เสนออธิบดีกรมป่าไม้
อนุมัติโครงการฯ

การบริหารจัดการ และการพัฒนา ป่าชุมชน



ราษฎรในชุมชนร่วมกัน
วางแผนพัฒนาป่าชุมชน
- การจัดประชุมหมู่บ้าน
- ร่วมกันพิจารณาปัญหา
ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ป่าชุมชน
และแนวทางแก้ไขปัญหา
- การกำหนดกิจกรรมที่จะ
ทำร่วมกันในพื้นที่ป่าชุมชน
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การสนับสนุน การบริหารจัดการ ในพื้นที่ป่าชุมชน



ชุมชนสามารถเขียนและเสนอ
โครงการต่างๆ ของงบประมาณ
เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการบริหาร
จัดการป่าชุมชนจากหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องได้ โดยมีเจ้าหน้าที่
จากกรมป่าไม้ให้คำแนะนำ



การใช้ประโยชน์

การติดตามประเมินผล (ปพข.4)



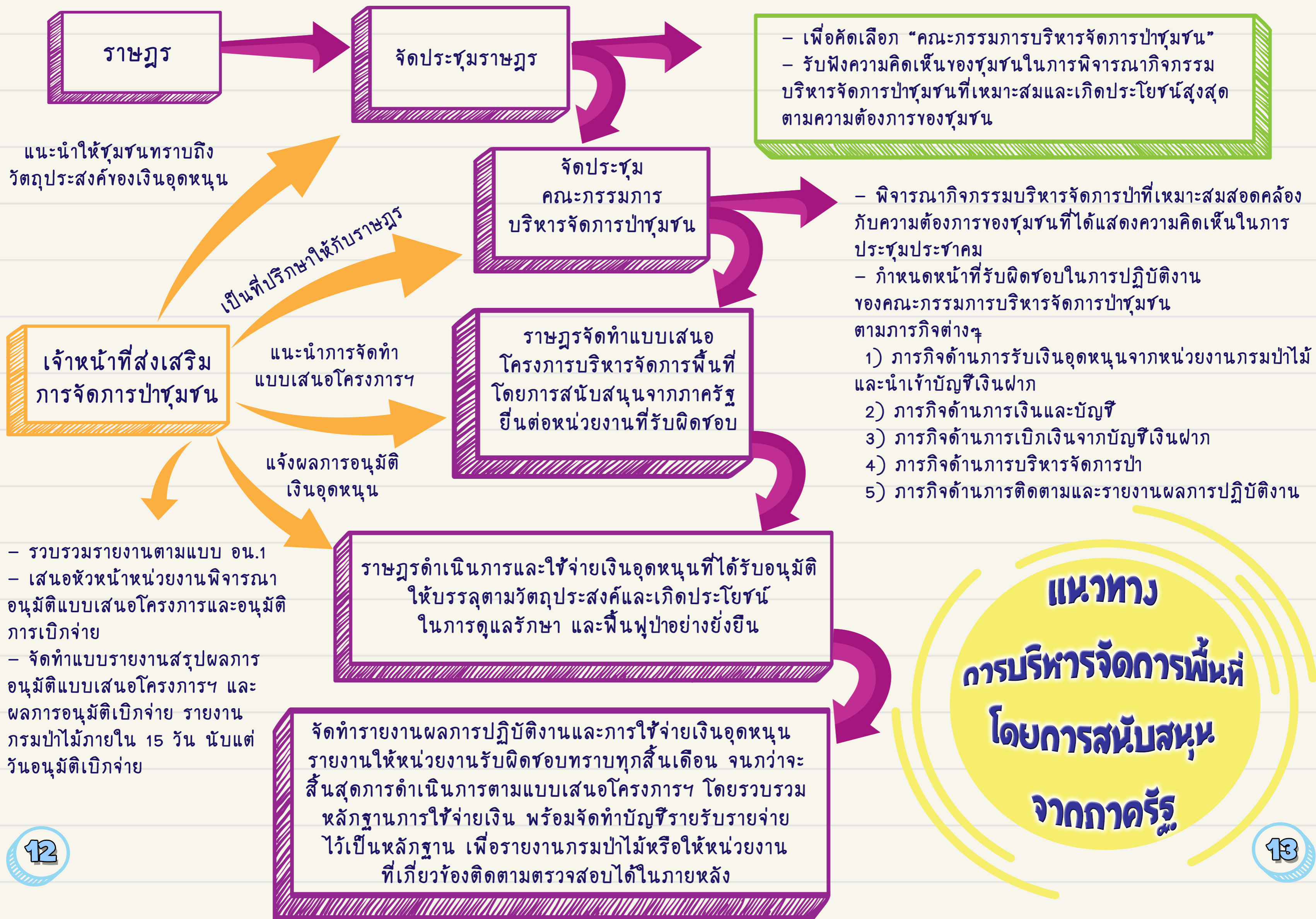
1. เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนสามารถดำเนินการบริหารจัดการ ควบคุม ดูแล รักษา หรือบำรุงป่าพัฒนาสิ่งแวดล้อม ตามแผนกิจกรรมที่ชุมชน กำหนดเองภายใต้กฎหมายและหลักความยั่งยืน

2. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาป่าไม้ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชน ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งหวังให้ชุมชนมี ความพร้อมและร่วมจัดการป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือของชุมชน โดยองค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานของรัฐให้มีบทบาทในการสนับสนุนการบริหารจัดการ ป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1. เป็นป่าชุมชนที่ได้รับการจัดตั้งและยังมีอายุโครงการป่าชุมชน ตามแนวทางของกรมป่าไม้
2. เป็นป่าชุมชนที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง มีความพร้อมที่จะเข้ามา มีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการดูแลรักษาและฟื้นฟูป่าชุมชนให้เกิด ความสมดุลและยั่งยืน
3. ชุมชนต้องมีแผนการปฏิบัติงานและงบประมาณที่ชัดเจน โดยแบ่งเป็น กิจกรรมการบริหารจัดการป่าชุมชนตามด้านต่างๆ เช่น กิจกรรมด้าน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมด้านการดูแลรักษาป่าชุมชน กิจกรรมด้านการบำรุงและฟื้นฟูป่าชุมชน และกิจกรรมด้านการศึกษา และถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนเงินอุดหนุน

1. เกิดการร่วมกันจัดการป่าไม้ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ควบคุม ดูแล รักษา หรือบำรุงป่า พัฒนาสิ่งแวดล้อม และการใช้ประโยชน์ภายใต้กฎหมายและหลักความยั่งยืน
2. เกิดการพัฒนาป่าไม้และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนควบคู่กันไป ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้ชุมชนสงบสุข พร้อมด้วยความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ ดิน และน้ำ
3. เกิดการบริหารจัดการป่าโดยการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เพื่อเป็นประโยชน์และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อครัวเรือน รวมทั้งเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น



[illegible][illegible]

๑. ชื่อหมู่บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

๒. งบประมาณที่ได้รับจัดสรร จำนวน.....บาท

๓. รายละเอียดผลการปฏิบัติงานและการเบิกจ่าย

กิจกรรมบริหารจัดการป่า (ระบุกิจกรรมรวมทุกกิจกรรมตามแบบเสนอโครงการฯ)	ปริมาณงาน/หน่วยนับ	ใช้จ่ายไปแล้ว (บาท)	ใช้จ่ายเดือนนี้ (บาท)	คงเหลือ (บาท)
๑) กิจกรรม.....				
๒) กิจกรรม.....				
๓) กิจกรรม.....				
๔) กิจกรรม.....				
๕) กิจกรรม.....				
๖) กิจกรรม.....				
รวม				

๔. แบนภาพถ่ายผลการปฏิบัติงาน แต่ละกิจกรรม (ถ้ามี)

ลงชื่อ.....ผู้รายงาน
 ผู้ใหญ่บ้านหรือประธานกรรมการบริหารจัดการป่าชุมชน
/...../.....



1 ด้านการ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์

รายละเอียด

การบริหารจัดการพื้นที่โดยการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลข่าวสารทางด้านป่าชุมชนแก่สาธารณชนทั่วไป โดยสื่อต่างๆ ที่มีอยู่ เช่น

ป้ายคำขวัญ/ ป้ายรณรงค์ ป้องกันรักษาป่า

เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนได้ตระหนักถึงการดูแลรักษาป่าและวางแผนทรัพยากรอันมีค่าที่มีอยู่ในชุมชน และช่วยกันบำรุงฟื้นฟูทรัพยากรเหล่านั้น รวมถึงการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ให้เกิดความยั่งยืน ขนาดของป้ายคำขวัญ/ป้ายรณรงค์จะใหญ่หรือเล็กตามข้อความที่ต้องการสื่อสาร

ป้ายโครงการ

เพื่อให้ทราบถึงที่ตั้ง ขอบเขตของพื้นที่ เนื้อที่ป่าชุมชน ลักษณะภูมิประเทศ ชนิดป่า รวมไปถึงผู้รับผิดชอบดูแลรักษาป่าชุมชน ในป้ายโครงการส่วนใหญ่จะแสดงระยะเวลาในการดำเนินโครงการนั้นๆ และมีขนาด 1.20X2.40 เมตร

ป้ายรายชื่อ คณะกรรมการ ป่าชุมชน

เพื่อให้สมาชิกในชุมชนทราบว่าใครรับผิดชอบด้านใดเพื่อทำการติดต่อประสานงานได้ถูกต้อง เป็นการจัดระเบียบโครงสร้างหน้าที่การทำงานได้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามทุกกิจกรรมในการบริหารจัดการนั้น จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนทุกคน เพื่อความสำเร็จของกิจกรรมการพัฒนาป่าชุมชน

ป้ายแนวเขต

เพื่อแสดงขอบเขตป่าชุมชน โดยส่วนใหญ่จะมีขนาด 16X36 เซนติเมตร และขนาด 20X50 เซนติเมตร

ป้าย แผนปฏิบัติงาน และระยะเวลา การดำเนินงาน

เพื่อทำให้เกิดกรอบการทำงานที่ชัดเจนและทุกคนทั้งในชุมชนและนอกชุมชนเห็นถึงแผนการดำเนินงานดังกล่าว ส่วนใหญ่จะระบุกิจกรรมที่จะร่วมกันดำเนินการในป่าชุมชนในรอบ 1 ปี และกำหนดกรรมการผู้รับผิดชอบ

ป้ายกฎระเบียบ

เพื่อแสดงถึงกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ของป่าชุมชน ส่วนใหญ่จะมีขนาด 1.20X2.40 เมตร พร้อมวาด

การจัดทำสื่อ สมาชิกป่าชุมชน

เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของสมาชิกป่าชุมชนนั้นๆ และเป็นการประชาสัมพันธ์ป่าชุมชนของตนอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งการจัดทำสื่อดังกล่าวมีหลายรูปแบบตามงบประมาณการจัดทำ เช่น เป็นเสื้อโปโลสกรีนคำว่าป่าชุมชนบ้าน..... หรือเป็นเสื้อแจ็กเก็ต ชุดชาฟารี เสื้อม่อฮ่อม ชุดพื้นเมืองตามท้องถิ่นโดยปักคำว่าป่าชุมชนบ้าน.....

เสาหลักแนวเขต

เพื่อแสดงขอบเขตของป่าชุมชนที่แน่นอนและคงทน ส่วนใหญ่เสาหลักแนวเขตที่ชุมชนเลือกให้เป็นเสาคอนกรีตขนาด กว้าง 4X4 นิ้ว สูง 60 เซนติเมตร

กล้องถ่ายรูป ดิจิทัล

เพื่อใช้ในการบันทึกกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชนได้ช่วยกันบริหารจัดการป่า เพื่อรายงานให้กรมป่าไม้ทราบ และยังสามารบันทึกสภาพพื้นที่ป่าชุมชน และขอบเขตของป่าชุมชนไว้เป็นภาพถ่ายเพื่อเป็นหลักฐานได้อย่างชัดเจน รวมทั้งการพัฒนาในด้านต่างๆ ของสภาพพื้นที่ป่าชุมชน ทั้งยังเห็นผลของการพัฒนาและนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

2 ด้านการดูแลรักษาป่าชุมชน

การป้องกันไฟป่า

การสร้างแนวกันไฟ ไฟป่าเป็นไฟที่เกิดขึ้นจากการสันดาป (Combustion) จะต้องมียอดประกอบ 3 สิ่งมารวมกัน คือ เชื้อเพลิง (Fuel) ออกซิเจน (Oxygen) และความร้อน (Heat) องค์ประกอบทั้ง 3 สิ่งนี้ เรียกว่า สามเหลี่ยมไฟหากขาดองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งไป ไฟจะไม่เกิดขึ้น ความรู้นี้สามารถนำมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดวิธีการป้องกันไฟป่าและดับไฟป่าได้ การจัดการเชื้อเพลิงซึ่งเป็น 1 ใน 3 องค์ประกอบของสามเหลี่ยมไฟ เชื้อเพลิงที่ทำให้เกิดไฟป่า คือ อินทรีย์สารทุกชนิดในป่าที่ติดไฟได้ ได้แก่ ต้นไม้ ตอไม้ ไม้พุ่ม กิ่งก้านไม้ ใบไม้ หญ้า และไม้พื้นล่างต่างๆ รวมไปถึงเศษซากพืช (Duff) และดินอินทรีย์ (Peat) อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติถึงแม้จะไม่สามารถกำจัดเชื้อเพลิงทั้งหมดออกไปจากป่าได้ แต่ก็สามารถลดปริมาณเชื้อเพลิงลงได้บางส่วนหรือเปลี่ยนแปลงสภาพของเชื้อเพลิง หรือตัดตอนความต่อเนื่องของเชื้อเพลิงออกจากกันด้วยแนวกันไฟ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้ไฟลุกลามเข้าไปในพื้นที่หรือป้องกันไม่ให้ไฟลุกลามออกจากพื้นที่ที่กำหนดประโยชน์ของการแยกเชื้อเพลิงด้วยแนวกันไฟจึงไม่ได้มีเพื่อลดโอกาสการเกิดไฟหรือลดความรุนแรงของไฟเหมือนการลดปริมาณหรือเปลี่ยนแปลงประเภทของเชื้อเพลิง หากแต่จะช่วยจำกัดขอบเขตของไฟ เพื่อให้สามารถเข้าไปควบคุมไฟได้ง่ายขึ้น

การลาดตระเวนป้องกันไฟป่า/การตรวจหาไฟป่า

- การตรวจหาไฟทางภาคพื้นดินเป็นวิธีการตรวจหาไฟที่เก่าแก่ที่สุด อย่างไรก็ตามในหลายๆ สถานการณ์ยังเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมาก และยังใช้กันอยู่ถึงทุกวันนี้ การตรวจหาไฟภาคพื้นดินอาจใช้การเดินเท้าหรือให้ยานพาหนะประเภทต่างๆ ตามแต่ศักยภาพและความเหมาะสมของพื้นที่
- การตรวจหาไฟทางกึ่งอากาศ เป็นการตรวจหาไฟโดยจุดตรวจการณ์จะอยู่กับที่ ซึ่งจุดตรวจการณ์อาจเป็นหอดูไฟซึ่งสร้างขึ้นโดยตรง หรือดัดแปลงคาบต้นไม้เพื่อให้เป็นหอดูไฟ หรือใช้จุดสังเกตการณ์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ยอดเขา และริมหน้าผาสูง เป็นต้น วิธีนี้เหมาะสำหรับการตรวจหาไฟในพื้นที่ที่เป็นที่ราบกว้างใหญ่ โดยปกติแล้วรัศมีระยะตรวจการณ์สูงสุดของหอดูไฟจะอยู่ ระหว่าง 30-40 กิโลเมตร โดยมีอุปกรณ์ช่วย คือ กล้องส่องทางไกล (Heikkila et al, 1993) โดยมีปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อรัศมีการมองเห็น ได้แก่ ช่วงเวลาที่แตกต่างกันของวัน หมอกควัน และทิศทางของแสงอาทิตย์ เป็นต้น

การป้องกันรักษาป่า

การทำแนวเขตป่าชุมชน เป็นแนวที่บ่งบอกถึงขอบเขตของพื้นที่ป่าแต่ละป่าอาจเป็นแนวที่แบ่งได้โดยธรรมชาติ เช่น แนวลำห้วย แม่น้ำ หรือสันเขา เป็นต้น หรือเป็นแนวที่สร้างขึ้นมาโดยการกระทำของมนุษย์ เช่น การติดป้ายแสดงขอบเขตพื้นที่ การฝังเสาหลักแนวเขต บุตร้องน้ำล้อมรอบแนวเขตป่าชุมชน การวางป่าเป็นแนวเขต ซึ่งอาจใช้ประโยชน์เป็นแนวกันไฟและทางลาดตระเวนป่าไปพร้อมกันด้วยก็ได้ หรือการปลูกต้นไม้กินได้ล้อมรอบเป็นแนวเขต อาทิเช่น จั๋งเหล็ก สะเดา เป็นต้น

การลาดตระเวนป้องกันรักษาป่า จะมีลักษณะคล้ายกับการลาดตระเวนป้องกันไฟป่าแตกต่างกันตรงที่การลาดตระเวนป้องกันไฟป่านั้น จะทำการลาดตระเวนเฉพาะฤดูกาลที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดไฟป่าเท่านั้น แต่การลาดตระเวนป้องกันรักษาป่านั้นจะทำการลาดตระเวนอยู่อย่างต่อเนื่องแล้วแต่การกำหนดของแต่ละชุมชนว่าจะจัดเวรยามในการลาดตระเวน

ศาลาพักลาดตระเวน จะเป็นเพิงพักง่ายๆ ชั่วคราว หรือสร้างให้มั่นคงสามารถเก็บอุปกรณ์ต่างๆ ได้ด้วยเพื่อให้เป็นจุดพักหลบแดดและฝน หรืออาจเป็นที่พักนอนชั่วคราวในกรณีที่มีการลาดตระเวนในระยะทางที่ไกลต้องค้างคืน อีกทั้งศาลาพักดังกล่าวยังสามารถเก็บอุปกรณ์ในการดับไฟป่า อุปกรณ์ยิงชีพ เช่น เครื่องหุงหาอาหาร และเครื่องปรุง หรือเครื่องนอน หมอน ผ้าห่ม เป็นต้น

การสร้างศูนย์ประสานงานป่าชุมชน เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและป่าชุมชนมีความยั่งยืน เป็นสถานที่ทำงานของคณะกรรมการป่าชุมชนสามารถใช้สถานที่ดังกล่าวเป็นห้องประชุมในโอกาสต่างๆ ศูนย์ประสานงานป่าชุมชนส่วนใหญ่จะมีป้ายแสดงชื่อและตำแหน่งคณะกรรมการป่าชุมชน ระยะเวลาในการดำเนินงานป่าชุมชน ประวัติความเป็นมาของป่าชุมชน และภาพกิจกรรมในการบริหารจัดการป่าชุมชนในด้านต่างๆ หรือในบางชุมชนอาจมีผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชนวางไว้สำหรับจำหน่ายอีกด้วย

การจัดซื้ออุปกรณ์ในการดูแลรักษาป่า กรมป่าไม้ได้สนับสนุนงบประมาณอุดหนุนให้กับชุมชนในการบริหารจัดการป่าชุมชนสามารถนำงบประมาณดังกล่าว จัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินกิจกรรม

3

ด้านการ บำรุงและฟื้นฟู ป่าชุมชน

การปลูกป่า

เป็นกิจกรรมที่นิยมทำเพื่อการบำรุงและฟื้นฟูป่า โดยมีการปลูกในหลายลักษณะด้วยกัน เช่น การปลูกป่าเสริม การปลูกป่าเนื่องในวันสำคัญต่างๆ การปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดินและกักเก็บความชุ่มชื้นไว้ในดิน หรือการปลูกพืชกินได้ล้อมรอบแนวเขตป่าชุมชน

การฟื้นฟู ภูมิทัศน์ป่าไม้

โดยจะคำนึงถึงการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่ เพราะคนในท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจัดการพื้นที่ของตนเองและชุมชน จะต้องเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากป่าก่อนจึงจะชักนำให้เกิดความพยายามที่จะรักษาพื้นที่ดังกล่าวไว้ ตัวอย่าง การฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้ คือ ฟื้นฟูระบบนิเวศป่า เพื่อการอนุรักษ์การทำให้แหล่งน้ำในหมู่บ้านมีคุณภาพดีและปริมาณสม่ำเสมอ การสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องที่เป็นการเพิ่มรายได้ให้ชุมชน

การจัดซื้อ กล้าไม้

เป็นวิธีที่ชุมชนส่วนใหญ่นิยมทำการจัดซื้อก่อนที่จะมีการปลูกป่าเสริมหรือปลูกป่าเนื่องในโอกาสสำคัญต่างๆ เนื่องจากเป็นวิธีการที่สะดวกและรวดเร็วในการบริหารจัดการ ซึ่งพันธุ์ไม้ที่ทำการจัดซื้อนั้นก็เปลี่ยนไปตามสภาพพื้นที่ ป่าชุมชนว่ามีไม้ใดเป็นไม้ประจำถิ่นและมีอัตราการอยู่รอดหลังทำการปลูกได้สูง

ฝ่ายชะลอ ความชุ่มชื้น

สามารถใช้วัตถุที่หาได้จากธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ ดิน หิน เศษไม้หากภูเขาหนึ่งลูกสามารถสร้างฝายชะลอน้ำได้อย่างมีระบบ ก็จะช่วยให้กักเก็บความชื้นไว้บนภูเขาได้มากสภาพนิเวศที่ดีทั้งหลายก็จะกลับคืนมา น้ำก็จะค่อยๆ ไหลลงมาจากที่สูงลงสู่พื้นล่าง ชุมชนโดยรอบจะอยู่อย่างมีความสุข เพราะมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี

การสร้างเรือน เพาะชำกล้าไม้

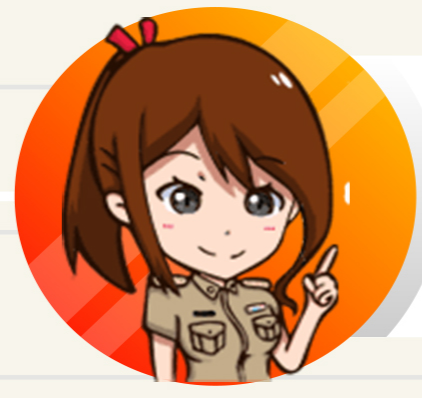
ข้อดีของการมีเรือนเพาะชำกล้าไม้ คือ ชุมชนเป็นผู้ควบคุมการผลิตกล้าไม้ทั้งหมด รวมไปถึงการเลือกชนิดของพันธุ์ไม้ การกำหนดคุณภาพและปริมาณของกล้าไม้ที่ผลิต การมีส่วนร่วมของชุมชนในการผลิตกล้าไม้จะทำให้ชุมชนใส่ใจดูแลรักษา กล้าไม้เป็นอย่างดี อีกทั้งเรือนเพาะชำกล้าไม้ของชุมชนนั้นตั้งอยู่ใกล้พื้นที่ปลูก จึงช่วยลดค่าใช้จ่ายในการขนย้ายกล้า และความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการขนย้ายอีกด้วย

การจัดซื้อ อุปกรณ์ต่างๆ

อุปกรณ์พื้นฐานสำหรับเรือนเพาะชำ เช่น พลั่วและถังสำหรับเก็บขนย้าย และผสมวัสดุปลูก พลั่วมือหรือพลั่วไม้ไผ่สำหรับบรรจุวัสดุปลูกลงในภาชนะปลูก บัวรดน้ำมีฝักบัวรูเล็กๆ ตะแกรงร่อน รกเงินสำหรับขนย้ายต้นกล้าและวัสดุต่างๆ ในเรือนเพาะชำ จอบ กรรไกรตัดกิ่งบันไดและเครื่องมือช่างพื้นฐาน เพื่อใช้ในการตัดกิ่งชำ และยังมีปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในการบำรุงให้กับต้นไม้ที่ทำการปลูกเสริมป่าในพื้นที่จริงอีกด้วย



4
ด้าน
การศึกษา
และถ่ายทอด
องค์ความรู้



การถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นกิจกรรมที่เน้นเรื่องของการถ่ายทอดองค์ความรู้และพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนจากชุมชนหนึ่งไปยังอีกชุมชนหนึ่ง อีกทั้งการปลูกฝังจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่ให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น โดยการสนับสนุนเด็กและเยาวชนในการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนรักษ์ป่าขึ้น เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้จากฐานสู่ฐานและนำไปสู่ความยั่งยืน

เส้นทางศึกษาธรรมชาติ

เป็นอีกช่องทางหนึ่งของการศึกษาธรรมชาติ โดยมีเป้าหมายให้ป่าชุมชนเป็นห้องเรียนทางธรรมชาติ เพื่อการศึกษาเรียนรู้ระบบนิเวศอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยให้ทุกภาคส่วนของชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดและลงมือสร้างเส้นทางเดินศึกษาในป่าธรรมชาติ

ทัศนศึกษาดูงาน

เพื่อช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ให้กับบุคลากร อีกทั้งยังเป็นการเปิดโลกทัศน์การเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ให้แก่ชุมชน การศึกษาดูงานนั้นมีประโยชน์อย่างมาก ทั้งในด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจ ความคิด ความสัมพันธ์การทำงานเป็นทีม ฯลฯ และยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์มุมมองความคิดเห็นต่างๆ ร่วมกันบนสถานการณ์เดียวกัน ทำให้ได้เห็นถึงเทคนิควิธีการในการนำมาปรับใช้หรือการแก้ปัญหา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน

การบวชป่า

เป็นการใช้มิติทางวัฒนธรรมเข้ามาเชื่อมโยงกับกระบวนการทางสังคมและนิเวศวิทยา โดยที่ “ผ้าเหลือง” เป็นสัญลักษณ์ของคุณค่าสูงถึงพระรัตนตรัยอันมีพระพุทธเจ้าเป็นประธานพระรัตนตรัยนั้น เป็นสิ่งที่ชาวพุทธถือว่าทรงคุณค่าสูงสุด เพื่อเตือนสติให้ผู้คนรู้ตัวสามารถโยนโย่เรื่องต้นไม้กับคุณค่าสูงสุดนี้ได้ นอกจากการบวชป่ายังมีกิจกรรมการเลี้ยงผีขุนน้ำ และการสร้างศาลเจ้าที่อีกด้วย

ฝึกอบรม/จัดอบรม

การถ่ายทอดความรู้เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความชำนาญ ความสามารถ และทัศนคติในทางที่ถูกที่ควร เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานและการะหน้าที่ต่าง ๆ ในปัจจุบันและอนาคตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และไม่ว่าการฝึกอบรมจะมีขึ้นที่ใดก็ตามวัตถุประสงค์ก็คือเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน หรือเพิ่มขีดความสามารถในการจัดรูปขององค์การ

การถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้/ปราชญ์ชาวบ้าน

การนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จสามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งภูมิปัญญาชาวบ้านจากปราชญ์ชาวบ้านนำไปสู่การถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวสู่ชุมชน เยาวชนรุ่นลูกหลานทั้งภายในชุมชนและชุมชนรอบข้างได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้

กลุ่มเยาวชนรักษ์ป่า

เพื่อสร้างความต่อเนื่องการอนุรักษ์ป่าในท้องถิ่นที่เกิดการถ่ายทอดเจตนารมณ์จากฐานสู่ฐาน ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรอันมีค่าในท้องถิ่นของตนให้แก่เด็กและเยาวชน นำไปสู่การสร้างพลังในการขับเคลื่อนให้อุดมการณ์ในการดูแลรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้มีความยั่งยืนสืบต่อไป

จัดตั้งองค์กรป่าชุมชน

เพื่อเป็นตัวแทนในการประสานงานระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม อีกทั้งการจัดประชุมคณะกรรมการป่าชุมชนและราษฎร เพื่อชี้แจงการดำเนินงานป่าชุมชนได้รับทราบและเข้าใจในกระบวนการทำงานและร่วมมือกันในการบริหารจัดการป่าอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนสืบต่อไป

ป้ายชื่อพันธุ์ไม้/ป้ายสื่อความหมาย

เป็นการสื่อความหมายธรรมชาติอีกประเภท จัดทำขึ้นเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะพบเห็นได้จุดที่น่าสนใจต่างๆ เช่น จุดชมวิว จุดดูนก โดยเฉพาะบริเวณเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ระหว่างเส้นทางจะมีป้ายสื่อความหมายเป็นช่วงๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้แวะพัก และได้ชื่นชมความเป็นธรรมชาติ หรือระบบนิเวศบริเวณนั้นๆ

จัดทำแบบจำลองทางภูมิศาสตร์

เป็นรูปจำลองภูมิประเทศที่สร้างขึ้นมาจากแผนที่ (แผนที่ที่แสดงความสูง-ต่ำ) ของภูมิประเทศ (TOPOGRAPHIC MAP) เพื่อให้ชุมชนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่าไม้ กับการดำรงชีพของประชากรในชุมชนและชุมชนสามารถนำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินและโมเดลไปใช้เพื่อการศึกษาและถ่ายทอดให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้แก่สมาชิกในชุมชน และยังสามารถใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนด้านนิเวศและเศรษฐกิจเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาป่าชุมชนต่อไป

ตัวอย่างกิจกรรมการบริหารจัดการพื้นที่โดยการสนับสนุนจากภาครัฐ

กิจกรรมการบริหารจัดการป่า	ประมาณการค่าใช้จ่าย ต่อหน่วย (บาท)
1. ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	
1.1) การทำป้ายโครงการ	
- ป้ายขนาด 120 x 240 ซม. (พร้อมเสาเหล็กและค่าติดตั้ง)	5,500/ป้าย
1.2) การทำป้ายแนวเขต	
- ป้ายขนาด 16 x 36 ซม. (ตัวหนังสือปูน)	300/ป้าย
- ป้ายขนาด 20 x 50 ซม. (แผ่นเหล็ก)	100/ป้าย
1.3) การทำป้ายกฎระเบียบ	
- ป้ายขนาด 120 x 240 ซม.	5,000/ป้าย
1.4) การทำเสาหลักแนวเขต	
- เสาซีเมนต์ ขนาด 4 x 4 นิ้ว สูง 1.5 เมตร	200/ต้น
1.5) การทำป้ายคำขวัญ	
- ป้ายขนาด 15 x 50 ซม.	70/ป้าย
1.6) การทำป้ายรายชื่อคณะกรรมการป่าชุมชน	
- ป้ายขนาด 120 x 240 ซม. (ไม้อัดฟอร์มเการ์)	3,000/ป้าย
1.7) การทำป้ายแผนปฏิบัติงานและระยะเวลาการดำเนินงาน	
- ป้ายขนาด 120 x 240 ซม. (ไม้อัดฟอร์มเการ์)	3,000/ป้าย
1.8) การจัดทำ หรือจัดซื้อจัดจ้างเครื่องใช้ในการประชาสัมพันธ์ป่าชุมชน	
- เสื้อแจ็กเก็ตพิมพ์ชื่อป่าชุมชน	500/ตัว
- เสื้อยืดคอกลมแขนยาวพิมพ์ชื่อป่าชุมชน	120/ตัว
- ซ็อกกล่องถ่ายรูปดิจิตอล	5,000/ตัว
- ซื่อเครื่องขยายเสียงพร้อมไมค์	4,500/เครื่อง
- ซื่อโทรโข่ง	3,000/เครื่อง
- จัดทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (แผ่นพับ)	1/แผ่น

กิจกรรมการบริหารจัดการป่า	ประมาณการค่าใช้จ่าย ต่อหน่วย (บาท)
2. ด้านการดูแลรักษาป่าชุมชน	
2.1) การป้องกันไฟป่า	
1) การสร้างแนวกันไฟ	3,500/กิโลเมตร
2) การลาดตระเวนป้องกันไฟป่า	400/วัน
2.2) การป้องกันรักษาป่า	
1) การทำแนวเขตป่าชุมชน	
- สำรวจจริงวัดแนวเขตป่าชุมชน	1,500/ครั้ง
- ติดป้ายแนวเขตแบบประชาอาสา	6,400/ครั้ง
- ขุดทำแนวเขตรอบพื้นที่ป่าชุมชน	34,500/กิโลเมตร
2) การทำทางตรวจการณ์	5,000/กิโลเมตร
3) การลาดตระเวนป้องกันรักษาป่า	
- ค่าเบี้ยเลี้ยง	150/คน/วัน
4) การสร้างศาลาพักลาดตระเวน	10,000/หลัง
5) การสร้างป้อมยาม	15,000/ป้อม
2.3) การจัดซื้ออุปกรณ์ในการดูแลรักษาป่า	
1) เครื่องมือและอุปกรณ์ดับไฟป่า	
- ไม้ดับไฟ	450/อัน
- ถังฉีดน้ำดับไฟป่า	550/อัน
- เครื่องพ่นน้ำ	3,500/เครื่อง
- พลั่ว	250/ด้าม
- ครบพร้อมด้าม	350/ด้าม
- ถังเหล็กบรรจุน้ำ ขนาด 200 ลิตร	500/ถัง
- จอบด้ามเหล็ก	180/ด้าม
- เครื่องเป่าลม	5,000/เครื่อง
2) เรือตรวจการณ์	30,000/ลำ
3) ขุดลาดตระเวนป่า (หมวก เสื้อ รองเท้า เสื้อ และกางเกง)	1,700/ชุด
4) วิทยุสื่อสาร	3,800/เครื่อง
5) ลวดหนามสำหรับทำแนวเขตป่าชุมชน	
- ลวดหนาม	220/ชุด
- กิบลวดหนาม	75/กิโลกรัม
6) ซื่อชุดปฐมพยาบาล	2,000/ชุด
7) ซื่อมีดสีโต้	50/ด้าม
8) มีดถางวัชพืชพร้อมด้าม	200/ด้าม
9) กล่องส่องทางไกล	2,500/ตัว

ตัวอย่างกิจกรรมการบริหารจัดการพื้นที่โดยการสนับสนุนจากภาครัฐ

กิจกรรมการบริหารจัดการป่า	ประมาณการค่าใช้จ่าย ต่อหน่วย (บาท)
3. ด้านการบำรุงและฟื้นฟูป่าชุมชน	
3.1) การปลูกป่า	
- ปลูกหญ้าแฝก	6,000/ครั้ง
- ปลูกป่าเสริม	15,000/ครั้ง
- ปลูกป่าเนื่องในวันสำคัญ	6,800/ครั้ง
- ปลูกต้นไม้ขอบแนวเขตป่าชุมชน	9,000/ครั้ง
- จ้างเหมาเตรียมพื้นที่ปลูกป่า	300/ไร่
3.2) การจัดซื้อกล้าไม้	
- ยางนา	25/กล้า
- ตะเคียนทอง	25/กล้า
- พะยอม	30/กล้า
- เคี่ยม	30/กล้า
- ประดู่	15/กล้า
- สัก	15/กล้า
- มะค่าโมง	15/กล้า
- พะยุง	20/กล้า
- เหลียง	25/กล้า
- สะตอ	25/กล้า
- จ้างแรงงาน	200/คน/วัน
3.3) การสร้างเรือนเพาะชำกล้าไม้	
- ค่าจ้างเหมาสร้างเรือนเพาะชำกล้าไม้ ขนาด 10 x 15 ม. (เสาคอนกรีต 4 x 4 นิ้ว สูง 3 ม. พร้อมระบบน้ำและอุปกรณ์ต่างๆ)	31,500/โรงเรือน
3.4) การฟื้นฟูภูมิทัศน์ป่าไม้	
- จ้างเหมาแผ้วถางวัชพืช	200/ไร่
3.5) การทำฝายชะลอความชุ่มชื้น	
- ฝายชั่วคราว	5,800/ฝาย
- ฝายกึ่งถาวร	13,000/ฝาย
- ฝายถาวร	30,000/ฝาย
3.6) บำรุงรักษาป่า	
- รีดกึ่ง	5,000/ครั้ง
3.7) การจัดซื้ออุปกรณ์ในการบำรุงและฟื้นฟูป่า	
- ปุ๋ยคอก	30/กระสอบ
- ปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด	440/กระสอบ
- หลักหมายแนวเขต (หลักสเติก)	0.50/หลัก

กิจกรรมการบริหารจัดการป่า	ประมาณการค่าใช้จ่าย ต่อหน่วย (บาท)
4. ด้านการศึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้	
4.1) ทัศนศึกษาดูงาน	15,000/ครั้ง
4.2) ฝึกอบรม/จัดประชุม	
- จัดประชุมชาวบ้านและถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องป่าชุมชน	3,500/ครั้ง
- จัดอบรมเผยแพร่ความรู้ด้านป่าไม้แก่เยาวชนในหมู่บ้าน	10,000/ครั้ง
- จัดฝึกอบรมเรื่องป้องกันและควบคุมไฟป่า	15,000/ครั้ง
- จัดอบรมการศึกษาพันธุ์ไม้ในป่าชุมชน	7,000/ครั้ง
4.3) กลุ่มเยาวชนรักษ์ป่า	
- การจัดตั้งกลุ่มเยาวชน	13,000/กลุ่ม
4.4) การทำป้ายชื่อพันธุ์ไม้	
- ป้ายขนาด 16 x 36 ซม.	80/ป้าย
4.5) ป้ายสื่อความหมาย	1,000/ป้าย
4.6) เส้นทางศึกษาธรรมชาติ	5,700/กิโลเมตร
4.7) วิทยากรชาวบ้าน/ปราชญ์ชาวบ้าน	3,000/กลุ่ม
4.8) จัดตั้งองค์กรป่าชุมชน	
- จัดประชุมคณะกรรมการป่าชุมชน และราษฎรเพื่อชี้แจงการดำเนินงานป่าชุมชน	3,000/ครั้ง
- จัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า	20,000/กลุ่ม
4.9) กิจกรรมบวชป่า	8,200/ครั้ง
4.10) กิจกรรมเลี้ยงผีขุนน้ำ	5,000/ครั้ง
4.11) การสร้างแบบจำลองทางภูมิศาสตร์	5,000-10,000/ชุด



บันทึก



บันทึก



อ้างอิง

คู่มือประชาชน เพื่อการจัดการป่าชุมชน

กรมป่าไม้. (2558). สำนักจัดการป่าชุมชน. คู่มือการปฏิบัติงานกิจกรรม
การบริหารจัดการพื้นที่โดยการสนับสนุนจากภาครัฐ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กรมป่าไม้. (2558). สำนักจัดการป่าชุมชน. คู่มือการปฏิบัติงานตามแนวทาง
การจัดทำโครงการป่าชุมชนของกรมป่าไม้. นนทบุรี : ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กรมป่าไม้. (2553). สำนักจัดการป่าชุมชน. การส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน
พิมพ์ครั้งที่ 2. ไม่ระบุสถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์.

จัดทำโดย
ที่ปรึกษา

ส่วนส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้
อธิบดีกรมป่าไม้

นายจเรศักดิ์ นันตะวงษ์ รองอธิบดีกรมป่าไม้

นางนันทนา บุญยานันต์ ผู้อำนวยการสำนักจัดการป่าชุมชน

ผู้จัดทำ
พิมพ์ที่
ปีที่พิมพ์
จำนวน

นายพิชัย เอกศิริพงษ์ ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ส.มงคลการพิมพ์

พุทธศักราช 2561

6,000 เล่ม



กรมป่าไม้

สำนักจัดการป่าชุมชน
กรมป่าไม้ 61 ถนนพหลโยธิน
แขวงลาดยาว เขตจตุจักร
กรุงเทพฯ 10900
โทร 0 2561 4292-3

เว็บไซต์

ส่วนส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน
สำนักจัดการป่าชุมชน



ป่ายั่งยืน

ประชาชน

ได้รับประโยชน์